JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
SIEGBERT ALBER
25 päivänä tammikuuta 2001 [1]

I Johdanto

1. Asiassa on kyse komission Thermie-ohjelman yhteydessä maksaman ennakkomaksun palauttamisesta. Palauttamista vaaditaan, sillä komission tukeman rakennushankkeen toteuttaminen on laiminlyöty, mikä johtui siitä, ettei kyseessä olevaa maa-aluetta ole voitu ostaa.

II Asian tosiseikat ja sovellettavat oikeussäännöt

A Asianosaisten välinen sopimus

2. Euroopan yhteisö teki Thermie-ohjelman yhteydessä [2] komission edustamana Saksan oikeuden mukaan perustetun yhtiön Oder Plan Architektur GmbH:n (jäljempänä ensimmäinen vastaaja), Saksan oikeuden mukaan perustetun yhtiön NCC Siab Bau GmbH (jäljempänä toinen vastaaja) ja Tanskan oikeuden mukaan perustetun yhtiön Esbensen Consulting Engineers (jäljempänä kolmas vastaaja) kanssa 15.9.1992 sopimuksen nro BU/1048/91 DE. Sopimuksen johdanto-osan mukaan kolme sopimuspuolta [3] ovat yhteisvelallisia. Lisäksi ensimmäinen vastaaja toimii sopimuksen 1.4 kohdan mukaan koordinaattorina.

3. Asiassa merkitykselliset sopimusmääräykset ovat seuraavat:

"1 kohta — Sopimuksen kohde

1.1 Sopimuspuolet sitoutuvat suorittamaan liitteessä I olevan otsikon Oderhaus — Passive solar energy in an innovative office

1 — Alkuperäinen kieli: saksa.

2 — Energiateknologian edistämisestä Euroopassa (Thermie-ohjelma) 29 päivänä kesäkuuta 1990 annettu neuvoston asetus (ETY) N:o 2008/90 (EYVL L 185, s. 1).

3 — Sopimuksen mukaan kyse on vastaajina olevista kolmesta yhtiöstä eli Oder-Planista, Siabista ja Esbensenistä.

building (jäljempänä hanke) jälkeen mainittavat työt.

— —

1.4 Koordinaattori kantaa sopimuspuolten puolesta täyden vastuun kaikkien asiakirjojen esittämisestä komissiolle sekä sopimuspuolten ja komission välisestä suhteesta. Kaikki komission sopimuspuolille ja sopimuspuolten komissiolle lähettämät yleiset tiedonannot kulkevat koordinaattorin välityksellä.

2 kohta — Kesto

2.1 Hankkeen kesto on 47 kuukautta 1.6.1992 (jäljempänä töiden aloittamispäivä) alkaen. Hanke päättyy liitteessä I olevassa taulukossa 1 esitetyn aikataulun mukaisesti 30.4.1996 (jäljempänä töiden päättymispäivä).

2.2 Komissiolle on ilmoitettava viipymättä kaikista hankkeen toteuttamiseen liittyvistä viivästyksistä. Sopimuspuolet tai komissio voivat purkaa sopimuksen liitteessä II olevassa 8 kohdassa vahvistetuilla edellytyksillä.

3 kohta — Komission taloudellinen tuki

— —

3.2 Komission taloudellinen tuki kattaa

— liitteessä II olevan 8 kohdan ja 19—28 kohdan mukaisesti 30 prosenttia hankkeen korvattavista kustannuksista (ilman arvonlisäveroa) ja on enintään 233 100 ecua.

— —

4 kohta — Komission maksusuoritukset

4.1 Komission ecumääräiset maksusuoritukset ovat seuraavia:

— 69 930 ecun (Euroopan yhtenäisvaluutta) ennakkomaksu, joka on 30 prosenttia sopimuksen 3.2 kohdassa mainitusta määrästä;

— —

4.3 Komissio tekee kaikki maksusuorituksensa koordinaattorille, joka vastaa siitä, että kullekin sopimuspuolelle kuuluvat määrät toimitetaan niille viipymättä. Komissio ei voi joutua vastuuseen koordinaattorin virheellisestä menettelystä tältä osin.

5 kohta — Kertomukset

5.1 Sopimusosapuolet antavat komissiolle koordinaattorin välityksellä (erillisillä asiakirjoilla) säännöllisin väliajoin seuraavat kertomukset:

1 Tekniset kertomukset (ks. liitteessä II olevan 6.1 kohdan a alakohdan 1 alakohta)

2 Taloudelliset kertomukset (ks. liitteessä II olevan 6.1 kohdan a alakohdan 2 alakohta).

— —

9 kohta — Sopimukseen sovellettava lainsäädäntö ja sopimuksen voimaantulo

9.1 Sopimukseen sovelletaan Saksan lainsäädäntöä

— —

10 kohta — Liitteet

Seuraavat liitteet ovat osa sopimusta:

Liite I Työohjelma

Liite II Yleiset edellytykset."

4. Sopimuksen liitteessä I oleva B osa sisältää erityisesti hankkeen toteuttamisaikataulun ja sitä koskevat täsmälliset tekniset tiedot, hankkeen eri vaiheita koskevat kustannusarviot sekä yksityiskohtaisen kuvauksen hankkeen sijainnista. Hankkeen

konkreettisessa kuvauksessa todetaan muun muassa seuraavaa:

taan 20 000 m^3. Energialaskelmia varten huoneistoalaksi ilmoitetaan 5 200 m^2 kerrosta kohden.

"Liite I — Osa B

— — "

B.1 Hankkeen kohde

5. Sopimuksen liitteessä I olevan B.7 kohdan mukaan hanke jakautuu viiteen vaiheeseen: ensimmäinen vaihe määritellään "alustavaksi suunnitteluksi" (alustava tutkimus) ja sen oli määrä alkaa 1.6.1992 ja päättyä 30.11.1992. Toisena vaiheena on "yksityiskohtainen suunnittelu" (yksityiskohtainen tutkimus), jonka oli määrä alkaa 1.11.1992 ja päättyä 30.4.1993. Hankkeen muut vaiheet eivät ole merkityksellisiä tämän asian kannalta.

Hankkeen kohteena on energiaa säästävän mallitoimistorakennuksen rakentaminen. Rakennus on kooltaan 6 200 m^2 ja 20 000 m^3 ja se sijaitsee Oderin läheisyydessä.

— —

6. Sopimuksen liitteessä I, sivulla 18 olevassa taulukossa 2 esitetään hankkeen eri vaiheiden kustannusarviot ilman veroja. "Alustavan tutkimuksen" kustannusarvio on 96 600 Saksan markkaa (DEM) ja "yksityiskohtaisen tutkimuksen" kustannusarvio 64 400 DEM.

B.5 Hankkeen yksityiskohtainen kuvaus

Toimistokokonaisuus sijoitetaan sisäpihan ympärille. Rakennus sijaitsee Oderin läheisyydessä Saksan Puolan vastaisella itärajalla; ks. liitteet 2 ja 3.

7. Sopimuksen liitteessä I, sivuilla 19—25 esitetään karttoja, joissa kuvataan "Oderhausin" sijaintia ja rakennettavaa pinta-alaa.

Rakennuksen lattiapinta-ala on kokonaisuudessaan 6 200 m^2; rakennus on kool-

8. Sopimuksen liitteessä II olevat "yleiset edellytykset", jotka jaetaan osaan A—F,

sisältävät seuraavat tässä tapauksessa merkitykselliset säännökset:

"Osa A

Töiden suorittaminen

1 kohta — Töiden kulku

1.1 Sopimuspuolet asettavat henkilöstön käyttöön sopimuksen mukaisten töiden kannalta tarpeelliset laitteet, varusteet ja tarvikkeet.

— —

1.3 Sopimuspuolten on hankittava kaikki luvat, joita sopimuksen mukaiset työt oikeussääntöjen ja määräysten nojalla edellyttävät sillä alueella, jossa työt suoritetaan. Sopimuspuolet ilmoittavat komissiolle viipymättä, mikäli ne eivät voi saada kyseisiä lupia. Sopimuspuolet tutkivat yhdessä, mitä vaikutuksia tällä on sopimuksen täytäntöönpanoon kyseisessä tapauksessa, ja sopivat tarvittaessa tarkoituksenmukaisista toimenpiteistä.

1.4 Sopimuspuolet ilmoittavat komissiolle koordinaattorin välityksellä sopimuksen mukaisten töiden aloittamisesta ja ilmoittavat komissiolle viipymättä töiden päättymisestä tai keskeyttämisestä taikka sellaisista tapahtumista tai seikoista, joilla voi olla merkittävä vaikutus sopimuksen täytäntöönpanoon.

— —

2 kohta — Yhteisvastuu

Jos sopimuksen täytäntöönpanosta huolehtii useampi kuin yksi sopimuspuoli, sopimuspuolet ovat yhteisvastuussa kaikista velvollisuuksien laiminlyönneistä, joihin jokin sopimuspuolista syyllistyy. Muut sopimuspuolet huolehtivat laiminlyöntiin syyllistyvän tai peräytyvän sopimuspuolen velvoitteista, mikäli se on vallitseviin olosuhteisiin nähden tarkoituksenmukaista, joko itse tai tässä liitteessä olevan 3 ja 8 kohdan mukaisesti kolmansien osapuolten avustuksella, jollei sopimus tämän liitteen 8 kohdan mukaisesti pur-kaudu. Sopimuspuoli ei ole laiminlyöntiin syyllistyvän sopimuspuolen osalta vastuussa

— —

c) tämän liitteen 8.4 kohdan mukaisesta palautuksesta, jos se voi osoittaa komissiolle tarkoituksenmukaisella tavalla, ettei ole itse myötävaikuttanut sopimusrikkomukseen ja on noudattanut tämän liitteen 1.4 kohtaa.

— —

4 kohta — Sopimuspuolten väliset sopimukset

Sopimuspuolten tai niiden ja kolmansien välillä mahdollisesti tehtyjen sopimusten määräykset eivät vaikuta sopimuspuolilla komissiota kohtaan oleviin, tämän sopimuksen mukaisiin velvollisuuksiin.

— —

6 kohta — Kertomukset

Kertomusten antaminen

6.1 Sopimuspuolet antavat sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen komission hyväksyttäväksi (erillisillä asiakirjoilla) neljänä kappaleena seuraavat, sopimuksen 5.4 kohdassa tarkoitetulla kahdella kielellä laadittavat kertomukset, jotka toimitetaan yhdellä kertaa ja koskevat samaa ajanjaksoa:

a) Välikertomukset:

1. Välikertomus (puolivuosittainen tekninen kertomus), jossa esitetään yksityiskohtaiset tiedot töiden etenemisestä (niiden aloittamisesta lähtien), käytetyistä keinoista, saavutetuista tuloksista, taloudellisista näkökohdista, alkuperäiseen suunnitelmaan tehdyistä poikkeamista ja sopimuksessa määrättyjä töitä koskevasta yhteistoiminnasta.

2. Kuluselvitys (puolivuosittainen taloudellinen kertomus) kertomuksen kattamalta ajanjaksolta.

— —

6.2 Sopimuspuolet antavat komissiolle koordinaattorin välityksellä viipymättä kaikki tämän pyytämät tiedot sopimuksessa esitetyn työohjelman toteuttamisesta.

— —

8 kohta — Sopimuksen purkaminen

— —

8.2 Komissio voi purkaa sopimuksen

— —

d) Jos yksi tai useampi sopimuspuoli ei täytä sopimusvelvoitteitaan — jollei tätä voida perustella uskottavilla ja hyväksyttävillä teknisillä tai taloudellisilla syillä — mikäli komissio on etukäteen kehottanut sopimuspuolia kirjatulla tai saantitodistuksella varustetulla kirjeellä täyttämään velvoitteensa eikä niitä ole kuukauden kuluttua kyseisen kirjeen vastaanottamisesta vielä täytetty.

— —

8.4 Kun sopimus on purettu 8.2 kohdan mukaisesti, komissio voi, jollei — — toisin määrätä, — — d) vaatia, että sen maksama taloudellinen tuki on palautettava kokonaan tai osittain.

Tähän summaan voidaan lisätä tuen saantipäivästä lukien laskettavat korot, joiden korkokanta on Euroopan raha-asiain yhteistyörahaston ecumääräisissä liiketoimissaan soveltama korkokanta lisättynä 2 prosenttiyksiköllä; kyseinen korkokanta julkaistaan Euroopan yhteisön virallisessa lehdessä kunkin kuukauden ensimmäisenä arkipäivänä.

8.5 Jos sopimuksen täytäntöönpanoon osallistuu useita sopimuspuolia, komissio voi päättää, että se ei pura sopimusta 8.2 kohdan mukaisesti vaan ainoastaan vaatii, että sen sopimuspuolen, jonka osalta edellä mainitut purkamisedellytykset täyttyvät, osallisuus sopimuksessa päättyy komission asianmukaisina pitämillä edellytyksillä. Mikäli sopimuksen voimassaoloa ei ole tarkoituksenmukaista olla jatkamatta, komissio päättää vain laiminlyöntiin syyllistyneen sopimuspuolen osallisuuden sopimuksessa.

— —

12 kohta — Toimivaltainen tuomioistuin

Vain Euroopan yhteisöjen tuomioistuimella on toimivalta ratkaista sopimusta koskevat riita-asiat.

— —

17 kohta — Komission tuen maksaminen

— —

17.2 Jollei sopimuksessa toisin määrätä, komission taloudellinen tuki maksetaan erissä seuraavalla tavalla:

a) Komissio maksaa sopimuksen 4 kohdassa tarkoitetun kertasumman kullekin sopimuspuolelle ennakkona sopimuksen allekirjoittamista seuraavien kahden kuukauden kuluessa. Ennakkomaksu käytetään tässä sopimuksessa tarkoitetulla tavalla.

— —

19 kohta — Korvattavat kustannukset

Jollei 23 kohdasta muuta johdu, korvattavina kustannuksina pidetään vain niitä tosiasiallisia kustannuksia, joista sopimuspuolten on vastattava töiden aloittamisen jälkeen ja jotka ovat sopimuksessa tarkoitettujen töiden toteuttamiseksi ehdottoman välttämättömiä. Korvattavat kustannukset voivat muodostua seuraavista kustannuksista:

— töihin liittyvät kustannukset

— yleiset kustannukset

— matka- ja oleskelukustannukset

— kestohyödykkeisiin liittyvät kustannukset

— kulutushyödykkeisiin liittyvät kustannukset

— tietojenkäsittelykustannukset

— ulkopuolisten suorittamista palveluista aiheutuvat kustannukset

— muut tämän liitteen 27 kohdassa tarkoitetut kustannukset.

— —

25 kohta — Ulkopuolisten palvelujen hankinta

Jollei tämän liitteen 3 kohdasta muuta johdu, ulkopuolisten suorittamista palveluista aiheutuvina korvattavina kustannuksina pidetään liitännäissopimuksesta, alihankintasopimuksesta ja palvelujen hankinnasta aiheutuvia kustannuksia.

— —

27 kohta — Muut kustannukset

Kustannuksia, jotka eivät kuulu mihinkään edellä mainituista ryhmistä, voidaan ottaa sopimukseen liittyvinä huomioon ainoastaan komission suostumuksella.

— — "

B *Saksan lainsäädännön mukainen yhteisvastuu*

9. Yhteisvastuuta säännellään Saksan lainsäädännössä Bürgerliche Gesetzbuchin [4] (jäljempänä BGB) 421 §:ssä ja sitä seuraavissa pykälissä.

BGB:n 421 §:ssä (yhteisvelalliset) säädetään seuraavaa:

"Jos useampi henkilö on vastuussa velvoitteen suorittamisesta siten, että kunkin

4 — 18.8.1896 annettu laki (RGBl. s. 195, BGBl. III 400-2), jota on muutettu viimeksi 27.6.2000.

heistä on suoritettava velvoite kaikkien puolesta, ja velkoja voi vaatia suoritusta vain yhden kerran (yhteisvelalliset), velkoja voi halutessaan vaatia suoritusta keneltä velalliselta tahansa joko kokonaisuudessaan tai osittain. Kukin velallinen on vastuussa saatavasta, kunnes se on suoritettu kokonaisuudessaan."

BGB:n 425 §:ssä (muiden olosuhteiden vaikutus) säädetään seuraavaa:

"Muilla kuin 422—424 §:ssä tarkoitetuilla seikoilla on vaikutusta yhteisvelalliseen vain siinä tapauksessa, ettei velvollisuudesta sellaisenaan muuta johdu.

Tämä koskee erityisesti purkua, viivästystä, virhettä, yhteisvelallisen kykenemättömyyttä velvoitteen suorittamiseen, vanhentumista ja sen keskeyttämistä, velan ja saatavan yhtymistä sekä lainvoimaista tuomiota."

C *Sopimuspuolten menettely, erityisesti komission kanssa käyty kirjeenvaihto*

10. Komissio tiesi sopimusta tehtäessä, etteivät vastaajat vielä olleet ostaneet hankkeen toteuttamiseen tarvittavaa rakennusmaata. Komissio maksoi koordinaattorina toimivalle ensimmäiselle vastaajalle marraskuussa 1992 69 930 ecun suuruisen ennakkomaksun.

11. Komissio lähetti ensimmäiselle vastaajalle 29.7.1994 kyselykaavakkeen haluten tietää "Oderhaus"-rakennushankkeen etenemisestä. Vastaaja täytti kaavakkeen ja palautti sen komissiolle 28.9.1994.

12. Koska vastaajat eivät antaneet seuraavalta ajanjaksolta lainkaan sopimuksen 5 kohdan ja sopimuksen liitteessä II olevan 6 kohdan mukaisia kertomuksia, komissio lähetti vastaajille 20.1.1995 saantitodistuksella varustetun kirjatun kirjeen, jossa niille huomautettiin sopimuksen 2 kohdan ja sopimuksen liitteessä II olevan 8 kohdan mukaisesti kertomusten esittämistä koskevasta laiminlyönnistä. Samalla komissio kehotti sopimuspuolia täyttämään sopimusvelvoitteensa kahden kuukauden kuluessa kyseisen kirjeen vastaanottamisesta, minkä laiminlyöminen johtaisi siihen, että komissio purkaisi sopimuksen

ja vaatisi taloudellisen tuen palauttamista korkoineen. Kirje lähetettiin kaikille sopimuspuolille.

13. Ensimmäinen vastaaja ilmoitti komissiolle 27.3.1995 päivätyllä kirjeellä, että kyseinen hanke ei ollut enää toteuttamiskelpoinen, sillä maa-aluetta, johon Oderhaus oli alun perin tarkoitus rakentaa, tai mitään muutakaan maa-aluetta ei ollut voitu ostaa. Ensimmäinen vastaaja ilmoitti lisäksi toimittavansa viipymättä selvityksen siihenastisista kustannuksista.

14. Kukaan sopimuspuolista ei antanut tammikuussa 1995 vaadittuja kertomuksia. Siispä komissio lähetti kullekin kolmesta sopimuspuolesta 17.10.1995 saantitodistuksella varustetun kirjatun kirjeen, jolla se purki sopimuksen. Komissio perusteli päätöstään yhtäältä sillä, ettei vaadittuja kertomuksia ollut annettu, ja toisaalta sillä, ettei hanketta ollut toteutettu lopullisesti. Komissio vaati myös suoritetun ennakkomaksun palauttamista kokonaisuudessaan korkoineen, joiden suuruus määriteltäisiin myöhemmin.

15. Ensimmäinen vastaaja lähetti komissiolle 24.10.1995 päivätyllä kirjeellä kertomuksen hankkeen etenemisestä ja sen kustannuksista siihen saakka, kunnes hankkeesta vuoden 1993 lopussa lopullisesti luovuttiin. Kertomuksesta ilmenee, että hankkeesta luovuttiin heti sen jälkeen, kun komissio oli vahvistanut Thermie-ohjelman yhteydessä myönnettävää tukea koskevan hakemuksen, sillä suunniteltua maa-aluetta ei ollut voitu ostaa. Kertomuksessa kuvataan sopimuspuolten ponnisteluja vaihtoehdon löytämiseksi alun perin suunnitellun maa-alueen tilalle ja alkuperäisen hankkeen muuttamiseksi tältä osin. Tämä oli edellyttänyt etenkin neuvotteluja eri kiinteistönomistajien ja asianomaisten viranomaisten kanssa, selvityksiä maa-alueista ja niiden soveltuvuudesta rakentamiseen sekä perustavanlaatuisia energiateknisiä ja hankesuunnitelmaan liittyviä muutoksia. Kokonaiskustannukset olivat kertomuksen mukaan 282 790 DEM. Erittelyn mukaan kustannukset johtuivat alkuperäisen hankesuunnitelman vaihtumisesta ja hankkeen muuttamisesta aluevaihdoksen johdosta.

16. Kullekin kolmesta sopimuspuolesta 12.2.1996 lähettämällään, saantitodistuksella varustetulla kirjatulla kirjeellä komissio ilmoitti hyväksyvänsä korvattaviksi kustannuksiksi vain 96 600 DEM (eli 51 401 ecua). Tämä summa vastasi sopimuksen liitteessä I olevan taulukon 2 mukaisesti sitä enimmäismäärää, joka hankeen alustavia tutkimuksia varten voitiin myöntää. Komissio vahvisti myönnettävän tuen määräksi 15 420 ecua (joka on 30 prosenttia 51 401 ecun suuruisista korvattavista kustannuksista) ja vaati sopimuspuolia palauttamaan 54 510 ecua (maksetun 69 930 ecun ennakkomaksun ja myönnettävän 15 420 ecun suuruisen tuen välinen erotus) 11 175 ecun suuruisine korkoineen.

17. Huolimatta komission kirjanpito-osaston useista huomautuksista vastaajat eivät tehneet maksusuoritusta.

III Oikeudenkäynti ja asianosaisten vaatimukset

18. Komissio on 2.3.1999 päivätyllä kannekirjelmällään, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 3.3.1999, nostanut kanteen, jossa se vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin

1. velvoittaa vastaajat yhteisvastuullisesti suorittamaan Euroopan yhteisöjen komissiolle 54 510 euroa ja sille korkoa 1.1.1993—15.1.1999 väliseltä ajalta, suuruudeltaan 20 798,70 euroa;

2. velvoittaa vastaajat yhteisvastuullisesti suorittamaan Euroopan yhteisöjen komissiolle 54 510 euron suuruiselle pääsaatavalle 16.1.1999 lukien korkoa, jonka suuruus on Euroopan rahaasiain yhteistyörahaston euromääräisissä liiketoimissaan soveltaman koron mukainen korko lisättynä 2 prosenttiyksiköllä;

3. velvoittaa vastaajat yhteisvastuullisesti korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

19. Toinen ja kolmas vastaaja vaativat, että yhteisöjen tuomioistuin

1. hylkää kanteen;

2. velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

20. Ensimmäinen vastaaja ei ole osallistunut asian käsittelyyn. Kannekirjelmä lähetettiin sille 9.3.1999 päivätyllä, saantitodistuksella varustetulla kirjatulla kirjeellä. Saantitodistuksen mukaan se sai kannekirjelmän 25.3.1999. Kuitenkin kannekirjelmän sisältävä kirjattu kirje palautettiin yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon. Avaamattomassa kirjekuoressa oli seuraava maininta: "palautetaan lähettäjälle; yhtiö Oder Plan Architektur GmbH on purettu 15.11.1996; Christian Schlote ei enää toimi yhtiön johdossa".

21. Kirjaamon pyynnöstä komissio määritteli 20.4.1999 päivätyllä kirjeellä kantansa kannekirjelmän tiedoksiantoon. Komissio ilmoitti, että ensimmäinen vastaaja oli asetettu selvitystilaan ja että yhtiön entinen johtaja oli määrätty selvitysmieheksi. Yhtiö oli edelleen rekisteröitynä kaupparekisterissä osoitteella, joka oli mainittu kanteessa.

22. Komissio pyysi 15.6.1999 päivätyllä kirjelmällä muun muassa vastaajan poissaoloa koskevien määräysten soveltamista ensimmäisen vastaajan osalta ja vaati, että yhteisöjen tuomioistuin:

1. velvoittaa ensimmäisen vastaajan suorittamaan Euroopan yhteisöjen komis-

siolle 54 510 euroa ja sille korkoa 1.1.1993—15.1.1999 väliseltä ajalta, suuruudeltaan 20 798,70 euroa;

2. velvoittaa ensimmäisen vastaajan maksamaan Euroopan yhteisöjen komissiolle 54 510 euron suuruiselle pääsaatavalle 16.1.1999 lukien korkoa, jonka suuruus on Euroopan rahaasiain yhteistyörahaston euromääräisissä liiketoimissaan soveltaman koron mukainen korko lisättynä 2 prosenttiyksiköllä;

3. velvoittaa ensimmäisen vastaajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

23. Vaatimus lähetettiin ensimmäiselle vastaajalle 21.7.1999. Posti kuitenkin palautti kirjatun lähetyksen kirjaamoon merkinnällä "Muuttanut, osoite tuntematon".

IV Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

A *Yksipuolisen tuomion antaminen ensimmäistä vastaajaa vastaan*

24. Komission mukaan yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 94 artiklan 1 ja 2 kohdassa asetetut, yhteisöjen tuomioistuimen antaman yksipuolisen tuomion edellytykset täyttyvät.

25. Kanne voidaan vielä nostaa ensimmäistä vastaajaa vastaan, sillä se on yhtiö, joka on purettu mutta jota ei ole vielä poistettu kaupparekisteristä. Sen kotipaikka on selvitystilassa olevana yhtiönä pysynyt ennallaan ja sen entinen johtaja edustaa sitä selvitysmiehenä Gesetz betreffend die Gesellschaft mit beschränkter Haftungin [5] (rajavastuuyhtiölaki, jäljempänä GmbHG) 66 ja 67 §:n mukaan.

26. Komissio totesi istunnossa, etteivät nämä olosuhteet olleet muuttuneet.

27. Tämän poissaolevaa vastaajaa kohtaan esitetyn vaatimuksen perusteet ovat samoja kuin toista ja kolmatta vastaajaa kohtaan esitetyt perusteet.

B *Toista ja kolmatta vastaajaa vastaan nostetun kanteen perusteltavuus*

28. Sekä vastaajat että kantaja pitävät sopimuksen liitteessä II olevassa 8.2 koh-

5 — 20.4.1892 annettu laki (RGBl. s. 477), sellaisena kuin se on julkaistu 20.5.1898 (RGBl. s. 846, BGBl. III/FNA 4123-1), jota on muutettu viimeksi 22.6.1998.

dassa määrättyä sopimuksen purkamista (Kündigung) BGB:n 346 §:ssä ja sitä seuraavissa pykälissä tarkoitettuna yksipuolista irtisanomista tai purkamista (Rücktrittsrecht) koskevana oikeutena. [6]

1) Sopimuksen purkamisen sääntöjenmukaisuus

29. Komission mukaan sopimus purettiin sen 17.10.1995 lähettämällä kirjeellä. Ainakin toinen ja kolmas vastaaja ovat saaneet tämän 17.10.1995 päivätyn kirjeen.

30. Toinen ja kolmas vastaaja sen sijaan kiistävät, että sopimus olisi purettu 17.10.1995 päivätyllä kirjeellä. Komissio ei niiden mukaan ole todistanut riittävällä tavalla, että ne olisivat saaneet tämän kirjeen. Komission esittämässä, toista vastaajaa koskevassa saantitodistuksessa ei ole vastaajan allekirjoitusta eikä kolmannen vastaajan osalta ole esitetty lainkaan saantitodistusta. Koska toinen ja kolmas vastaaja eivät ole saaneet ilmoitusta sopimuksen purkamisesta, sillä ei BGB:n 130 §:n 1 momentin nojalla ole oikeusvaikutuksia niitä kohtaan. Lisäksi BGB:n 425 §:stä seuraa, että kaikkia yhteisvelallisia koskeva purkamisilmoitus on pätevä vain siinä tapauksessa, että se on annettu tiedoksi niille kaikille.

2) Sopimuksen purkuperuste

31. Komissio vetoaa erityisesti siihen, että sopimuspuolet ovat laiminlyöneet sopimusvelvoitteitaan seuraavalla, sopimuksen liitteessä II olevassa 8.2 kohdassa tarkoitetulla tavalla:

— sopimuksen 1.1 kohdan vastainen hankkeen toteuttamisen laiminlyönti ja

— sopimuksen 5 kohdan ja sopimuksen liitteessä II olevan 6 kohdan vastainen kertomuksia koskevien velvoitteiden laiminlyönti.

32. Toinen ja kolmas vastaaja kiistävät kertomusten antamisvelvollisuutensa laiminlyöntiä koskevan kanneperusteen vedoten siihen, että tämä velvollisuus kuului vain koordinaattorina toimivalle ensimmäiselle vastaajalle. Sopimuksen 1.4 kohta sisältää näin ollen erityismääräyksen liitteessä II olevassa 2 kohdassa määrättyyn sopimuspuolten yhteisvastuuseen verrattuna. Toista ja kolmatta vastaajaa ei näin ollen voida syyttää siitä, että ensimmäinen vastaaja on laiminlyönyt sopimusvelvoitteensa.

6 — Kyseisen 346 §:n (irtisanomisen vaikutus) ensimmäisessä virkkeessä säädetään seuraavaa:
Jos sopimuksessa on varattu yhdelle sopimuspuolista oikeus purkaa sopimus ja näin tapahtuu, sopimuspuolten on palautettava saamansa suoritukset vastavuoroisesti.
Muut purkamista koskevat oikeussäännöt eivät ole tässä tapauksessa merkityksellisiä.

33. Lisäksi toinen ja kolmas vastaaja väittävät tältä osin, että komission olisi sopimuksen liitteessä II olevan 8.5 kohdan mukaan pitänyt purkaa sopimus vain laiminlyöntiin syyllistyneen ensimmäisen vastaajan osalta eikä kaikkien sopimuspuolten osalta.

34. Hankkeen toteuttamisen laiminlyöntiä koskevan purkuperusteen osalta sopimuksen liitteessä II olevan 8.2 kohdan d alakohdassa vahvistetut edellytykset eivät toisen ja kolmannen vastaajan mukaan ole täyttyneet: tässä määräyksessä edellytetään, että komissio kehottaa ennen sopimuksen purkamista sopimuspuolia täyttämään sopimusvelvoitteensa. Komissio on 20.1.1995 lähettämässään kirjeessä ainoastaan kehottanut vastaajia täyttämään kertomusten esittämisvelvollisuutensa. Koska hankkeen toteuttamisen laiminlyönnin osalta ei aikaisemmin ole annettu vastaavaa kehotusta, sopimuksen purkaminen ei voi pätevästi perustua tälle sopimusrikkomukselle.

35. Toinen vastaaja on esittänyt istunnossa lisäksi, että sopimuksen liitteessä II olevassa taulukossa B.4 esitetyn, sopimuspuolten välisen työnjaon mukaan sen sopimusvelvoitteet piti täyttää vasta vaiheissa "rakennelma 1" ja "pystyttäminen". Toisen vastaajan ei siten voida katsoa olevan vastuussa siitä, että hankkeen toteuttaminen on laiminlyöty aikaisemmassa vaiheessa suunnittelu/tutkimus.

3) Palauttamisvelvollisuus

36. Komission mukaan sopimuspuolet ovat yhteisvastuussa ennakkomaksun palauttamisesta. Toinen ja kolmas vastaaja eivät voi väittää vapautuvansa yhteisvastuusta sopimuksen liitteessä II olevan 2 kohdan c alakohdan nojalla. Yhtäältä ne eivät ole osoittaneet, etteivät ne ole myötävaikuttaneet sopimuksen purkuperusteiden olemassaoloon; toisaalta ne eivät ole täyttäneet sopimuksen liitteessä II olevassa 1.4 kohdassa vahvistettua ilmoitusvelvollisuuttaan komissiota kohtaan.

37. Toinen ja kolmas vastaaja eivät voi myöskään välttyä palauttamisvelvollisuudelta vetoamalla BGB:n 818 §:n 3 momentin nojalla edun menettämiseen. BGB:n 812 §:ää ja sitä seuraavia pykäliä, jotka koskevat väitettä edun menettämisestä, ei sovelleta sopimukseen perustuvaan purkamisoikeuteen ja siitä johtuvaan sopimuksen purkautumiseen. [7]

38. Toinen ja kolmas vastaaja eivät mielestään ole sopimuksen liitteessä II olevan 2 kohdan c alakohdan mukaisessa yhteis-

7 — BGB:n 812 §:n (Periaate) 1 momentin ensimmäisessä virkkeessä säädetään seuraavaa:
Joka toisen menettelyn johdosta tai muutoin toisen kustannuksella saa etua ilman oikeudellista perustaa, on velvollinen palauttamaan saamansa edun.
818 §:n (Palauttamisvelvollisuuden laajuus) 3 momentissa säädetään seuraavaa:
Palauttamis- tai korvaamisvelvollisuutta ei ole, jos edunsaaja on menettänyt edun.

vastuussa. Niitä ei voida syyttää kertomusten antamisvelvollisuuden laiminlyönnistä. Ensimmäinen vastaaja ei ole myöskään ilmoittanut niille asianmukaisesti hankkeen edistymisestä. Lisäksi kaikki maksut suoritettiin vain ensimmäiselle vastaajalle.

39. Toinen ja kolmas vastaaja katsovat, että vastuu voitaisiin asettaa niille vain perusteetonta etua koskevien BGB:n 812 §:n ja sitä seuraavien pykälien nojalla. Pysyvän edun puuttuessa toista ja kolmatta vastaajaa ei BGB:n 818 §:n 3 momentin mukaan voida pitää palauttamisvelvollisina. Palauttamisvelvollisuuden rajoittaminen tapauksiin, joissa saatu etu on pysyvää, johtuu tässä tapauksessa siitä, että sopimuksen liitteessä II olevan 25 kohdan nojalla saadut suoritukset oli jo alun perin tarkoitus maksaa edelleen kolmansille henkilöille, esimerkiksi alihankkijoille.Toinen vastaaja vakuuttaa saaneensa ensimmäiselle vastaajalle maksetusta ennakkomaksusta vain 20 000 DEM. Tämä rahasumma ei ole edes täysin riittänyt niiden kolmansille maksattavien suoritusten kattamiseen, joista sen oli vastattava, joten se ei siis ole saanut perusteetonta etua. Kolmas vastaaja ei puolestaan ole koskaan saanut mitään suorituksia ensimmäiseltä vastaajalta, joten se ei siten myöskään ole saanut perusteetonta etua ensimmäiselle vastaajalle maksetun ennakkomaksun johdosta.

4) Korvattavien kustannusten laskeminen

40. Komission mukaan hankkeen korvattavat kustannukset ovat enintään 96 600 DEM eli 51 401 euroa. Hanke ei koskaan edennyt sopimuksen liitteessä I olevassa taulukossa 2 "alustavaksi tutkimukseksi" kutsuttua ensimmäistä suunnitteluvaihetta pidemmälle. Siten ensimmäisen vastaajan 24.10.1995 päivätyssä kertomuksessaan mainitsemat kustannukset voivat olla korvattavia vain sopimuksen liitteessä I olevassa taulukossa 2 vahvistettuun enimmäismäärään eli 96 600 DEM asti. Muut kustannukset eivät ole korvattavia, sillä ne koskevat "aivan uutta suunnitelmaa", joka ei liity siihen alkuperäiseen hankkeeseen, jota varten komissio oli tehnyt sopimuksen. Kantajan mukaan sen ei ole vastattava maa-alueeseen liittyvistä riskeistä. Vastaajien palautettavana oleva määrä on sopimuksen 3.2 kohdan ja 4.1 kohdan ensimmäisen luetelmakohdan nojalla siten 54 510 euroa (maksetun 69 930 euron ennakkomaksun ja hyväksytyn 15 420 ecun, joka on 30 prosenttia 51 401 eurosta, välinen erotus).

41. Toinen ja kolmas vastaaja sitä vastoin katsovat, että komissio on erehtynyt korvattavia kustannuksia laskiessaan. Ensinnäkään kustannukset eivät liity vain "alustavaan tutkimukseen" vaan myös "yksityiskohtaiseen tutkimukseen". Tämän vuoksi korvattavien kustannusten enimmäismäärän on sopimuksen liitteessä I olevan taulukon 2 mukaan oltava 161 000 DEM (96 600 DEM + 64 400 DEM).

42. Lisäksi komissio tiesi sopimusta tehtäessä, että hankkeeseen alun perin suunniteltua maa-aluetta ei vielä ollut ostettu.

Toisen ja kolmannen vastaajan mukaan vastuu tästä johtuvista mahdollisista ongelmista kuuluu siten myös komissiolle eikä ainoastaan niille. Koska komissio on maksanut ennakkomaksun asiasta tietoisena, sen on täytynyt olla varautunut siihen, että se vastaa myös hankkeen mahdollisesta muuttamisesta johtuvista kustannuksista.

43. Lopuksi toinen ja kolmas vastaaja vaativat 25 129,50 euron suuruisen lisätuen maksamista ja kantajan vaatiman määrän pienentämistä vastaavilta osin.

5) Komission virhe

44. Kantajan mukaan toinen ja kolmas vastaaja eivät voi vedota siihen, että komissio olisi toiminut virheellisesti. Näiden vastaajien väite, jonka mukaan komissio on suhtautunut kertomusten antamisvelvollisuuden laiminlyöntiin liian pitkään välinpitämättömästi, ei vaikuta asiaan, sillä sitä ei ole esitetty vilpittömässä mielessä. Toinen ja kolmas vastaaja eivät nimittäin ole täyttäneet omia sopimusvelvoitteitaan.

45. Toisen ja kolmannen vastaajan mukaan komissio on myötävaikuttanut merkittävästi sekä kertyneiden korkojen määrään että siihen, että ensimmäinen vastaaja joutui tällä välin maksukyvyttömäksi. Sopimuksen mukaan ensimmäinen kertomus oli annettava tammikuussa 1993. Kantaja huomautti kertomusten antamisvelvollisuuden laiminlyönnistä vasta tammikuussa 1995. Jos toiselle ja kolmannelle vastaajalle olisi ilmoitettu jo aikaisemmin, että koordinaattori oli laiminlyönyt sopimusvelvoitteitaan, ne olisivat voineet käyttää vaikutusvaltaansa sitä kohtaan ja ilmoittaa projektin raukeamisesta vuonna 1993. Jos komissio olisi toiminut aikaisemmin, maksettua ennakkoa ei olisi käytetty kokonaan. Odottamalla kaksi vuotta komissio on laiminlyönyt tuen valvonnan ja siten rikkonut huolenpitovelvollisuuttaan toista ja kolmatta vastaajaa kohtaan.

6) Vaaditut korot

46. Komissio vaatii kanteessaan palautettavalle pääomalle korkoja, jotka lasketaan 1.1.1993 lukien ja joiden lopullinen määrä 16.1.1999 alkavalta viimeiseltä ajanjaksolta lasketaan sopimuksen liitteessä II olevan 8.4 kohdan 2 alakohdan mukaisesti.

47. Toinen ja kolmas vastaaja vetoavat toissijaisesti siihen, että korkovaatimus on BGB:n 197 §:n nojalla vanhentunut vuoden 1994 jälkeen.

48. Komission mukaan korkovaatimus ei ole vanhentunut. Vaatimus on voitu esittää vasta sen jälkeen, kun 12.2.1996 päivätyssä kirjeessä oli esitetty korvattavia kustannuksia koskeva laskelma.

49. Toinen ja kolmas vastaaja ovat väittäneet istunnossa ensimmäisen kerran, että korkoja voidaan joka tapauksessa vaatia vain 12.2.1996 asti. Komissio oli näet 12.2.1996 päivätyssä kirjeessään, jossa palautettava määrä täsmennettiin lopullisesti, pyytänyt nimenomaisesti, että vastaajat eivät tekisi maksusuoritusta ennen kuin kirjanpitäjä kehottaisi niitä siihen. Tämän päivämäärän jälkeen ei siten enää voida vaatia muita viivästyskorkoja. Toinen ja kolmas vastaaja eivät ole koskaan saaneet komission kirjanpitäjältä maksukehotusta.

50. Komission mukaan tämä peruste on esitetty liian myöhään, ja se on siis hylättävä. Komission kanteen liitteistä K 10—K 12 sitä paitsi ilmenee, että komissio on toukokuusta 1996 alkaen kehottanut vastaajia useaan kertaan suorittamaan palautuksen.

V Kannan määrittely

51. Yhteisöjen tuomioistuimen toimivalta esillä olevan riita-asian ratkaisemiseen perustuu sopimuksen 12 kohtaan.

52. Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 94 artiklan 2 kohdan mukaan yhteisöjen tuomioistuin tutkii ennen yksipuolisen tuomion antamista, ovatko kantajan vaatimukset ilmeisesti perusteltuja. Ensimmäisen vastaajan osalta on siis ainoastaan tutkittava tätä. Toisen ja kolmannen vastaajan osalta kanteen perusteltavuutta on sitä vastoin tutkittava täysimääräisesti. Koska komission vaatimukset ovat samanlaisia kaikissa kolmessa tapauksessa, ensin on syytä tutkia kanteen perusteltavuutta toisen ja kolmannen vastaajan osalta ja vasta sitten tarkastella yhteisöjen tuomioistuimelle esitettyä vaatimusta ratkaista asia ensimmäisen vastaajan osalta yksipuolisella tuomiolla.

A *Kanteen perusteltavuus toisen ja kolmannen vastaajan osalta*

1) Palauttamisvaatimus

53. Palauttamisvaatimus edellyttää ensinnäkin, että komissio on purkanut sopimuksen pätevästi.

a) Sopimuksen pätevä purkaminen

54. Komission 17.10.1995 päivätty kirje voi olla pätevä tapa purkaa sopimus.

Ensimmäinen vastaaja on saanut kirjeen, kuten se on 23.10.1995 päivätyllä kirjeellään vahvistanut, kun taas toinen ja kolmas vastaaja kiistävät saaneensa sitä.

55. Toista vastaajaa koskeva komission esittämä saantitodistus on leimattu Fürstenwalden toimivaltaisen postitoimiston 23.10.1995 päivätyllä postileimalla, mutta siinä olevaa kohtaa "päiväys ja vastaanottajan allekirjoitus" ei ole allekirjoitettu. Saantitodistus ei siten osoita, että toinen vastaaja olisi saanut kirjeen. Toisin kuin kolmas vastaaja väittää, komissio on esittänyt vastauskirjelmänsä liitteenä tämän vastaajan 3.11.1995 allekirjoittaman saantitodistuksen. Kolmannen vastaajan on siis osoitettu saaneen 17.10.1995 päivätyn kirjeen.

56. Toisen vastaajan osalta on vielä tutkittava, onko sillä, että ensimmäinen vastaaja on saanut kirjeen, sopimuksen 1.4 kohdan nojalla vaikutuksia myös toiseen vastaajaan. Ensimmäisen vastaajan asema koordinaattorina puoltaa tätä näkökantaa. Tämä edellyttää kuitenkin, että 17.10.1995 päivättyä kirjettä voidaan pitää sopimuksen 1.4 kohdassa tarkoitettuna "yleisenä tiedonantona".

57. Tältä osin on aluksi hylättävä toisen ja kolmannen vastaajan väite, jonka mukaan olisi BGB:n 425 §:n vastaista, jos sillä seikalla, että ensimmäinen vastaaja on saanut kirjeen, olisi kaikkiin velallisiin nähden tällainen "yleinen vaikutus". BGB:n 425 §:ssä lausuttua periaatetta vain yhteen henkilöön rajoittuvasta vaikutuksesta sovelletaan tämän säännöksen ensimmäisen momentin tarkan sanamuodon nojalla nimittäin ainoastaan " — — siinä tapauksessa, ettei velvollisuudesta sellaisenaan muuta johdu — — ". Esillä olevassa asiassa sopimuksen 1.4 kohta, jossa nimitetään koordinaattori, on määräys, jolla poiketaan tästä rajoitetusta vaikutuksesta.

58. Sillä, onko sopimuksen purkua pidettävä "yleisenä tiedonantona" vai onko kyse erityistiedonannosta, joka kaikkien vastaajien on saatava, jotta se olisi pätevä, ei ole merkitystä. Jos nimittäin katsotaan, ettei se edellytys, että ensimmäinen vastaaja on saanut kirjeen, ole riittävä, komission suorittama sopimuksen purku perustuu toisen vastaajan osalta siihen, että komissio on nostanut kanteen. Komissio on tällä tavoin osoittanut, ettei se enää aio jatkaa sopimuksen voimassaoloa. Toinen vastaaja on kiistatta saanut kanteen tiedoksi.

59. Voidaan siis todeta, että komissio on purkanut sopimuksen pätevästi myös toisen ja kolmannen vastaajan osalta.

b) Purkuperusteen olemassaolo

60. On vielä tutkittava, oliko komissiolla oikeus purkaa sopimus. Komissio vetoaa lähinnä kahteen purkuperusteeseen; yhtäältä sopimusvelvoitteiden laiminlyöntiin ja toisaalta hankkeen toteuttamisen laiminlyöntiin.

61. Sopimuksen liitteessä II olevan 8.2 kohdan mukaan komissio voi purkaa sopimuksen, jos sopimuspuoli ei ole täyttänyt sopimusvelvoitteitaan. On kiistatonta, etteivät vastaajat ole esittäneet 5 kohdassa tarkoitettuja teknisiä ja taloudellisia kertomuksia eivätkä toteuttaneet hanketta kokonaisuudessaan. Näin ollen ainakin kahta sopimusvelvoitetta on laiminlyöty.

i) Kertomuksia koskevien velvoitteiden laiminlyönti

62. Toisen ja kolmannen vastaajan väittämä, jonka mukaan kertomusten antamisvelvollisuus kuului vain koordinaattorina toimineelle ensimmäiselle vastaajalle, ei ole sopimuksen liitteessä II olevan 8.2 kohdan d alakohdan nojalla perusteltu. Komissiolla olisi nimittäin oikeus purkaa sopimus kaikkien sopimuspuolten osalta, vaikka vain ensimmäinen vastaaja olisi laiminlyönyt kertomusten antamisvelvollisuuttaan. Toisen ja kolmannen vastaajan väitteitä tutkitaan kuitenkin seuraavaksi, sillä ne ovat tärkeitä sopimuspuolten yhteisvastuuta koskevien huomioiden kannalta.

63. Kaikille vastaajille kuuluvat kertomuksia koskevat velvoitteet perustuvat sopimukseen ja sen liitteeseen II. Kertomusten laatimisen ja esittämisen osalta sopimuksen 5.1 ja 5.4 kohdassa sekä sopimuksen liitteessä II olevassa 6.1 kohdassa mainitaan aina "sopimuspuolet" monikossa eikä koskaan vain yhä sopimuspuolista tai pelkkää koordinaattoria. Sopimuksen 1.4 ja 5 kohdasta ilmenee, että koordinaattori vastaa vain kertomusten esittämisestä tai lähettämisestä. Kyse on tältä osin vain käytännön järjestelyjä koskevista määräyksistä, jotka eivät koske kertomusten laatimisvelvollisuutta. Näiden määräysten selkeä sanamuoto huomioon ottaen toisen ja kolmannen vastaajan näkökanta, jonka mukaan kertomuksia koskevien sopimusvelvoitteiden täyttäminen kuuluu vain ensimmäiselle vastaajalle, ei ole vakuuttava. Sitä vastoin tämän velvollisuuden täyttäminen kuuluu kaikille vastaajille. Myös toinen ja kolmas vastaaja ovat siis vastuussa siitä sopimusrikkomuksesta, että kertomuksia koskevia velvoitteita on laiminlyöty.

64. Toisen ja kolmannen vastaajan väite, jonka mukaan komission olisi pitänyt purkaa sopimus vain ensimmäisen vastaajan osalta eikä koko sopimusta, ei siis myöskään ole perusteltu. Toisen ja kolmannen vastaajan omien sopimusrikkomusten johdosta on nimittäin yhtäältä olemassa myös

näitä vastaajia koskevia purkuperusteita. Toisaalta sopimuksen liitteessä II olevan 8.5 kohdan mukaan sopimuksen osittainen purkaminen riippuu komission harkinnasta: " — — mikäli ei ole tarkoituksenmukaisia syitä olla jatkamatta sopimuksen voimassaoloa — — ". Vuoden 1993 lopussa tapahtunut hankkeen raukeaminen huomioon ottaen esillä olevassa asiassa oli perusteltuja syitä purkaa koko sopimus kaikkien sopimuspuolten osalta.

täneet halunneensa jatkaa "Oderhaus"-rakennushankkeen toteuttamista. Siten maaliskuun 1995, jolloin sopimuksen purkuperusteesta saatiin tieto, ja lokakuun 1995, jolloin sopimus purettiin, välisenä aikana annetulla kehotuksella hankkeen toteuttamiseen ei olisi voitu saavuttaa sopimuksen liitteessä II olevan 8.2 kohdan d alakohdan tavoitetta eli antaa sopimuspuolille vielä mahdollisuutta sopimusvelvoitteidensa täyttämiseen ja siten välttää sopimuksen purkamisesta aiheutuvat seuraukset. Etukäteen annettava kehotus sopimuksen täytäntöönpanoon oli siten tarpeeton.

ii) Hankkeen toteuttamisen laiminlyöminen

65. On myös kiistatonta, etteivät vastaajat ole toteuttaneet "Oderhaus"-rakennushanketta vaan luopuivat siitä lopullisesti vuoden 1993 lopussa. Kuitenkin toinen ja kolmas vastaaja vetoavat tämän purkuperusteen osalta menettelyvirheeseen. Komissio ei niiden mukaan ollut vaatinut kyseistä suoritusta ennen sopimuksen purkamista.

66. On totta, että sopimuksen liitteessä II olevan 8.2 kohdan d alakohdassa mainittuun purkuperusteeseen vetoaminen edellyttää periaatteessa, että komissio on antanut kirjallisen kehotuksen laiminlyödyn sopimusvelvoitteen täyttämiseen. Esillä olevassa asiassa on kuitenkin otettava huomioon, että hankkeesta luovuttiin lopullisesti jo vuoden 1993 lopussa, kun taas komissiolle ilmoitettiin hankkeesta luopumisesta vasta 27.3.1995 päivätyllä ensimmäisen vastaajan kirjeellä. Sitä paitsi vastaajat eivät ole missään vaiheessa väit-

67. Toisen vastaajan istunnossa esittämä väite, jonka mukaan sillä ei hankkeen raukeamisen aikoihin ollut vielä lainkaan sopimusvelvoitteita, joiden laiminlyöminen olisi voinut muodostaa purkuperusteen, ei myöskään vaikuta asiaan. Kuten edellä on jo todettu, se, että joku sopimuspuolista laiminlyö sopimusvelvoitteitaan, riittää purkuperusteeksi kaikkien sopimuspuolten osalta (ks. tämän ratkaisuehdotuksen 62 kohta ja sitä seuraavat kohdat). Sitä paitsi kaikki sopimuspuolet ovat sopimuksen 1.1 kohdan nojalla sitoutuneet toteuttamaan "Oderhaus"-rakennushankkeen. Sopimuksen 2.1 kohdan nojalla hanke on aloitettu 1.6.1992. Kaikkien kolmen vastaajan velvollisuus tämän hankkeen toteuttamiseen on siis alkanut tuona päivänä. Sopimuksen liitteessä II olevasta taulukosta B.4 ei ilmene, että joillakin sopimuspuolilla olisi vain tietty ajallisesti rajattu velvoite, joka koskisi vain hankkeen määrättyjä vaiheita. Vastaajien välillä mahdollisesti olevaan tämänkaltaiseen keskinäiseen sopimukseen ei voida vedota komissiota vastaan, sillä komissiolla ei ole ollut siitä tietoa.

68. Johtopäätöksenä on todettava, että sekä kertomuksia koskevien velvoitteiden laiminlyönti että hankkeen toteuttamisen laiminlyönti oikeutti komission purkamaan sopimuksen.

c) Palauttamisvelvollisuuden oikeusvaikutukset

69. Näin ollen syntyy kysymys toisen ja kolmannen vastaajan palauttamisvelvollisuudesta.

i) Oikeus saada palautus

aa) yhteisvastuu

70. Toinen ja kolmas vastaaja väittävät, ettei komissiolla ole oikeutta saada palautusta sopimuksen liitteessä II olevan 8.4 kohdan nojalla, sillä kertomuksia ja maa-alueen hankintaa koskevat velvollisuudet eivät kuuluneet niille vaan ainoastaan ensimmäiselle vastaajalle. Toiselta ja kolmannelta vastaajalta ei siten voida vaatia palautusta.

71. Sopimuksen ensimmäisellä sivulla täsmennetään eri sopimuspuolten esittelemisen jälkeen, että ensimmäinen, toinen ja kolmas vastaaja ovat yhteisvelallisia. Yksityiskohtien osalta viitataan liitteessä II olevaan 2 kohtaan. Sopimuksen liitteessä II olevan 2 kohdan ensimmäisen virkkeen mukaan kaikki vastaajat ovat yhteisvastuussa kaikkien sopimusvelvoitteiden täyttämisestä. Kyseisen määräyksen c alakohdan kolmannessa virkkeessä määrätään yhteisvastuuta koskevasta poikkeuksesta vain seuraavien edellytysten täyttyessä:

— sopimuspuoli voi osoittaa komissiolle tarkoituksenmukaisella tavalla, että ei ole itse myötävaikuttanut muiden sopimuspuolten sopimusrikkomukseen, ja

— sopimuspuoli on noudattanut sopimuksen liitteessä II olevassa 1.4 kohdassa määrättyä ilmoitusvelvollisuutta.

72. Vaikuttaa siltä, ettei mikään vastuun poissulkemista koskevista perusteista täyty esillä olevassa asiassa. Kuten on jo todettu, kaikki kolme sopimuspuolta ovat yhtä lailla vastuussa purkuperusteena olevista sopimusrikkomuksista eli siitä, ettei kertomuksia ole annettu ja hankkeen toteuttaminen on laiminlyöty. Tältä osin ei ole merkityksellistä, ovatko toinen ja kolmas vastaaja myötävaikuttaneet ensimmäisen vastaajan laiminlyöntiin.

73. Lisäksi on todettava, etteivät sopimuspuolet ole ilmoittaneet komissiolle, että hankkeesta luovuttiin lopullisesti vuoden 1993 lopussa. Sopimuspuolet ovat siten rikkoneet myös sopimuksen liitteessä II olevassa 1.4 kohdassa niille asetettua velvollisuutta, joten toisen ja kolmannen vastaajan vastuun poissulkemista koskeva toinen edellytys ei myöskään täyty. Väite, jonka nämä vastaajat johtavat ensimmäisen vastaajan asemasta koordinaattorina, ei siten ole perusteltu.

74. Vastaajat väittävät lisäksi, että koska komissio on suorittanut maksuja ainoastaan ensimmäiselle vastaajalle, vain tällä on palauttamisvelvollisuus.

75. Myöskään tämä väite ei ole kestävä. Sopimuksen 4.3 kohdan mukaan komissio ei nimittäin voi joutua vastuuseen koordinaattorin virheellisestä menettelystä toimitettaessa maksuja edelleen kullekin sopimuspuolelle. Tämän vuoksi se, että maksut on suoritettu ensimmäiselle vastaajalle, ei vapauta toista ja kolmatta vastaajaa palauttamisvelvollisuudesta.

bb) Perusteeton etu

76. Toinen ja kolmas vastaaja vetoavat lopuksi siihen, etteivät ne ole saaneet perusteetonta etua. Ensimmäisen vastaajan toiselle vastaajalle välittämät rahasummat on maksettu edelleen alihankkijoille. Oikeudellisesta näkökulmasta katsoen on kuitenkin todettava, että kun on kyse sopimukseen perustuvasta purkamisoikeudesta, oikeus saada palautusta ei periaatteessa rajoitu pysyvään perusteettomaan etuun eikä BGB:n 818 §:n 3 momenttia sovelleta.[8] Sopimuspuolet voivat tosin sopia, että BGB:n 346 §:n ensimmäistä virkettä ei sovelleta ja palauttamisvelvollisuus rajoitetaan vain pysyvään perusteettomaan etuun. Komission ja vastaajien välisessä sopimuksessa tästä ei kuitenkaan ole sovittu.

77. Tämän vuoksi on pohdittava, olisiko tällaisesta rajoituksesta voitu sopia implisiittisesti. Toisin kuin toinen ja kolmas vastaaja katsovat, siitä, että vastaajien oli maksettava ennakkomaksu edelleen kolmansille henkilöille (esim. alihankkijoille) ei esillä olevassa asiassa kuitenkaan voida päätellä tällaista. Implisiittinen sopimus, jonka mukaan palauttamisvelvolliseen sovelletaan tällaisessa järjestelmässä BGB:n 818 §:n 3 momentissa säädettyä poikkeusta, hyväksytään nimittäin vain poikkeuksellisesti.[9]

78. Sopimuksen liitteessä II olevan 8.4 kohdan nimenomaiset määräykset puhuvat esillä olevassa asiassa tällaista

8 — Ks. Kaiser teoksessa Staudinger, *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, Osa II, 13. painos, Berliini, 1995, 346 §, 22 kohta ja Heinrichs teoksessa Palandt, *Bürgerliches Gesetzbuch*, 58. painos, München, 1999, 346 §, 3 kohta.

9 — Ks. Kaiser teoksessa Staudinger, 346 §, 31 kohta ja Heinrichs teoksessa Palandt, 346 §, 5 kohta.

palauttamisvelvollisuuden rajoittamista vastaan. Näissä määräyksissä ei palauttamiselle ole asetettu mitään edellytyksiä eikä palauttaminen etenkään riipu ennakkomaksun käyttämisestä. Lisäksi alihankkijoiden suorittamista palveluista aiheutuvat kustannukset ovat vain eräs sellaisten kustannusten laji, jotka sopimuksen liitteessä II olevan 19 kohdan nojalla voivat olla korvattavia. Se, että ennakkomaksu maksettiin edelleen kolmansille henkilöille, ei siis ollut varojen ainoa mahdollinen käyttötapa eikä sillä ollut sopimuksen nojalla myöskään mitään keskeistä asemaa. Näin ollen ei ole syytä olettaa, että BGB:n 346 §:n ensimmäisen virkkeen säännöksistä olisi esillä olevassa asiassa haluttu hiljaisesti poiketa. Toisella ja kolmannella vastaajalla on siis periaatteessa velvollisuus ennakkomaksun palauttamiseen.

ii) Palauttamista koskevan oikeuden laajuus

aa) Korvattavien kustannusten laskeminen

79. Palauttamista koskevan oikeuden laajuuden osalta asianosaiset eivät ensinnäkään ole yksimielisiä korvattavista kustannuksista. Sopimuksen liitteessä II olevan 19 kohdan mukaan korvattavia kustannuksia ovat vain ne kustannukset, jotka ovat ehdottoman välttämättömiä sopimuspuolten tekemässä sopimuksessa tarkoitettujen töiden toteuttamiseksi. Sopimuksen 1.1 kohdassa nämä työt määritellään "Oderhaus — passive solar energy in an innovative office building" -nimiseksi hankkeeksi, ja ne esitetään yksityiskohtaisesti sopimuksen liitteessä I (ks. tämän ratkaisuehdotuksen 4 kohdassa esitetty liitteessä I oleva B.5 kohta). Sopimuksen liitteessä I, sivuilla 19—25 esitetään karttoja, joissa täsmennetään hankkeen tarkka sijainti ja rakennuksen pinta-ala. Sopimuksen liitteessä II olevan 27 kohdan mukaan (ks. tämän ratkaisuehdotuksen 8 kohta) sopimukseen liittyvät muut kustannukset voidaan ottaa huomioon ainoastaan komission suostumuksella.

80. Tästä seuraa, että komission ennakkomaksu on maksettu tiettyä tarkkaa hanketta ja sen yhteydessä syntyviä määrättyjä kustannuksia varten. Sopimus ei tue sitä vastaajien väitettä, jonka mukaan varat voitiin käyttää toiseen maa-alueeseen ilman komission nimenomaista suostumusta.

81. Se, että komissio tiesi sopimusta allekirjoitettaessa, ettei hankkeeseen liittyvää maa-aluetta ollut vielä ostettu, ei johda toisenlaiseen päätelmään. Sopimuksessa ei nimittäin mainita lainkaan hankkeen muuttamista ja uuteen maa-alueeseen liittyvä uusia tutkimuksia koskevia kustannuksia. Sopimuksen liitteessä II olevassa 1.1 ja 1.3 kohdassa sitä paitsi edellytetään, että vastaajat asettavat käyttöön tarpeelliset laitteet ja tarvikkeet sekä hankkivat kaikki luvat, joita hankkeen toteuttaminen edellyttää (ks. tämän ratkaisuehdotuksen 8 kohta). Toisin kuin toinen ja kolmas vastaaja väittävät, tältä osin mahdollisesti kohdattavat vaikeudet eivät ole molempien sopijapuolten vaan ainoastaan vastaajien vastuulla.

82. Ensimmäisen vastaajan 24.10.1995 päivätystä kirjeestä ilmenee, että alkuperäisestä hankkeesta luovuttiin heti sen jälkeen kun komissio oli vahvistanut hakemusasiakirjat ja että vastaajat olivat vasta tämän jälkeen ryhtyneet toimiin toisen maa-alueen löytämiseksi hanketta varten. Lisäksi vastaajien esittämästä kustannuserittelystä ilmenee, että nämä kustannukset olivat syntyneet suunnitellun maa-alueen vaihtumisen johdosta ja liittyivät alkuperäisen tutkimuksen muuttamiseen ja hankkeen muokkaamiseen.

bb) Komission mahdollinen virhe

83. Palauttamisvelvollisuutensa kiistääkseen toinen ja kolmas vastaaja vetoavat lopuksi komissiolla olevaan "pääasialliseen vastuuseen". Näiden vastaajien mukaan komissiolla oli niitä kohtaan huolenpitovelvollisuus, joka merkitsi, että komission olisi pitänyt kehottaa niitä täyttämään kertomuksia koskevat velvollisuutensa jo vuonna 1993 ja vaatia ennakkomaksun palauttamista ensimmäisen vastaajan ollessa vielä maksukykyinen.

84. Tämä väite on kuitenkin asiallisesti perusteeton. Komissio hankki tietoja töiden edistymisestä jo ennen kuin ensimmäisestä vastaajasta tuli maksukyvytön. Ensimmäisen vastaajan 27.3.1995 päivätystä kirjeestä ilmenee, että komissio oli lähettänyt sille 29.7.1994 hankkeen edistymistä koskevan kyselykaavakkeen, jonka se palautti komissiolle 28.9.1994. Ensimmäinen vastaaja purettiin vasta 1996 maksukyvyttömyyden vuoksi.

85. Toisen ja kolmannen vastaajan väite on myös oikeudellisesti perusteeton. Toisin kuin ne katsovat, komissiolla ei ole niitä kohtaan huolenpitovelvollisuutta. Aluksi on korostettava, että komissiolle ei aseteta sopimuksessa tai sen liitteissä nimenomaisesti mitään huolenpito- tai valvontavelvollisuutta. Sopimuksen 5 kohdassa ja sopimuksen liitteessä II olevassa 6 kohdassa määrätään ainoastaan, että vastaajien on laadittava sopimuksessa tarkoitettuja kertomuksia ja lähetettävä ne komissiolle, mutta komissiolle ei aseteta tältä osin mitään valvonta- tai muistutusvelvollisuutta.

86. Komission velvollisuuksien laiminlyönti voisi korkeintaan perustua julkisoikeudellisiin määräyksiin tai vilpittömän mielen periaatteeseen.

87. Talousarviota koskevien määräysten rikkominen saattaisi tulla tässä tapauksessa harkittavaksi. Näiden määräysten nojalla

komission on valvottava myöntämiensä tukien käytön asianmukaisuutta. Tämä komission julkisoikeudellinen velvoite ei kuitenkaan periaatteessa anna vastaajille mitään suojaa. Sovellettavilla määräyksillä ei pyritä suojelemaan toisen ja kolmannen vastaajan kaltaisia tuensaajia ensimmäisen vastaajan kaltaisia sopimuskumppaneita vastaan, joille tuki maksetaan. Talousarviota koskevilla määräyksillä pyritään pikemminkin suojelemaan julkisten varojen asianmukaista käyttöä koskevaa yleistä etua. Koska näiden määräysten noudattamista ei voida pitää osana sopimuspuolten tekemää sopimusta, tästä komission julkisoikeudellisesta velvoitteesta ei voida johtaa huolenpitovelvollisuutta toista ja kolmatta vastaajaa kohtaan.

88. Vilpittömän mielen periaatteen mukaan oikeuden käyttäminen voi olla lainvastaista, jos oikeudenhaltija rikkoo yhteistyö-, tiedonanto- ja/tai suojeluvelvollisuuttaan. Sopimussuhteen velkojan ja velallisen on tältä osin toimittava yhteistyössä luodakseen edellytykset sopimuksen täytäntöönpanolle ja poistaakseen sitä koskevat esteet sekä ilmoitettava toisilleen ratkaisevista seikoista ilman erillistä kehotusta. [10]

89. Vaikka komission havaittaisiinkin toimineen esillä olevassa asiassa huolimattomasti, kun se on kahden vuoden ajan sallinut vastaajien laiminlyödä kertomusten antamisvelvollisuuttaan, toisen ja kolmannen vastaajan väite, jonka mukaan komissio on tällä tavoin rikkonut kirjaamatonta suojelu- ja huolenpitovelvollisuuttaan niitä kohtaan, on kuitenkin hylättävä. Tämä väite nimittäin paljastaa vastaajien lainvastaisen menettelyn. Sopimuspuoli, joka rikkoo sopimusta selkeällä tavalla, ei voi vedota siihen, että toisen sopimuspuolen olisi pitänyt toimia sitä kohtaan vilpittömästi ja huolellisesti. Estääkseen tietyn oikeuden käyttämisen itseään vastaan velallinen ei voi vedota vilpittömän mielen periaatteeseen, jos hän on itse toiminut vilpillisesti ja siten aiheuttanut häneen myöhemmin kohdistetut vaatimukset. [11]

90. Se, että palauttamisvaatimus on esitetty myöhään, johtuu tässä tapauksessa etenkin siitä, että komissio on saanut tiedon hankkeen toteuttamisen laiminlyönnistä vasta vuoden 1995 maaliskuussa. Vastaajat ovat tältä osin rikkoneet sopimuksen liitteessä II olevassa 1.4 kohdassa määrättyä velvollisuuttaan ilmoittaa komissiolle viipymättä, jos hankkeesta lopullisesti luovutaan. Toisen ja kolmannen vastaajan väite, jonka mukaan ne eivät tienneet ensimmäisen vastaajan laiminlyönnistä eivätkä siten voineet toimia, ei vaikuta asiaan, sillä toinen ja kolmas vastaaja ovat itsekin olleet velvollisia kertomusten antamiseen, kuten edellä on todettu.

91. Edellä esitetyn perusteella on hylättävä myös väite, jonka mukaan komissio rikkoo oikeuttaan käyttäessään vilpittömän mielen

10 — Ks. Heinrichs teoksessa Palandt, 242 §, 23 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

11 — Ks. BGHZ 25, 47 ja 52 kohta sekä sitä seuraavat kohdat.

suojaa, sillä komissio on liian pitkään odottaessaan menettänyt oikeutensa. Oikeus menetetään, kun oikeudenhaltija ei käytä oikeuttaan pitkään aikaan ja velallinen on oikeudenhaltijan yleisen menettelyn johdosta voinut perustellusti päätellä ja on päätellyt, että tähän oikeuteen ei enää tulevaisuudessa vedota. Tällaista "perusteltua luottamusta" ei kuitenkaan voi syntyä, jos velallinen on itse toiminut vilpillisesti. [12] Esillä olevassa asiassa vastaajat ovat rikkoneet kertomuksia koskevia omia velvollisuuksiaan.

92. Johtopäätöksenä on todettava, että komissiolla on oikeus saada toiselta ja kolmannelta vastaajalta yhteisvelallisina 54 510 euron suuruinen palautus.

2) Korkovaatimus

93. Komissio on palauttamisvaatimuksensa lisäksi vaatinut korkoja.

94. Korkojen määrää laskettaessa on tärkeää määrittää, mistä hetkestä alkaen ja miten pitkältä ajanjaksolta korot kertyvät. Sopimuksen liitteessä II olevan 8.4 kohdan 2 alakohdan mukaan komissio voi periä korkoja tuen saantipäivästä lukien. On kiistatonta, että komissio maksoi ennakkomaksun vuonna 1992. Komissio vaatii korkoja vasta 1.1.1993 lukien. Tämä vaatimus on siis sopimuspuolten tekemän sopimuksen mukainen ja näin ollen perusteltu.

95. Kysymykseen siitä, mihin päivään asti korot kertyvät, toinen ja kolmas vastaaja ovat todenneet istunnossa, että niiltä voidaan joka tapauksessa vaatia korkoja vain 12.2.1996 asti. Tämä väite ei ole kuitenkaan vakuuttava. Sopimuksen liitteessä II olevan 8.4 kohdan toisen alakohdan mukaan korkoja voidaan palauttamistapauksessa vaatia maksun vastaanottamisesta lukien. Muita korkomääräyksiä ei ole. Kyse ei siis ole viivästyskorosta, jota peritään vain viivästyksen päättymiseen saakka. Se seikka, että komissio pyysi 12.2.1996 päivätyssä kirjeessään vastaajia aluksi pidättymään maksusta, ei siten vaikuta ajanjakson, jolta korkoa vaaditaan. Sitä paitsi toinen ja kolmas vastaaja saattoivat komission 12.2.1996 päivätystä kirjeestä huolimatta vapaasti palauttaa perittävän rahasumman. Komission pyyntö jättää maksu tilapäisesti suorittamatta johtui vain sisäisistä hallinnollisista syistä. Tämä pyyntö ei estänyt vastaajia tekemästä

12 — Ks. BGHZ 25, 47 ja 52 kohta sekä sitä seuraavat kohdat.

palautusta. Komissio ei itse ollut syyllistynyt viivästykseen.

96. Lopuksi on korostettava, että komissio oli vuoden 1996 toukokuusta lähtien useaan kertaan kehottanut vastaajia tekemään maksusuorituksen. Kyseiset kirjeet lähetettiin vain ensimmäiselle vastaajalle. Niihin voidaan kuitenkin vedota toista ja kolmatta vastaajaa vastaan, sillä ne oli osoitettu koordinaattorille.

97. Toinen ja kolmas vastaaja eivät ole kiistäneet eri ajanjaksoja koskevia korkolaskelmia.

98. Vastaajat vetoavat kuitenkin vanhentumiseen. Korkovaatimuksiin sovelletaan BGB:n 197 §:n mukaista neljän vuoden vanhentumisaikaa. BGB:n 201 §:n ensimmäisen virkkeen ja 198 §:n ensimmäisen virkkeen mukaan vanhentumisaika alkaa sen vuoden päättyessä, jolloin saaminen on syntynyt. Tästä alkaen saamisoikeuteen voidaan vedota ensimmäisen kerran ja siitä voidaan nostaa kanne. Tämä edellyttää, että saaminen on erääntynyt, sillä velkoja voi tuona päivänä vaatia suoritusta. [13] Sen sijaan ei ole välttämätöntä, että saaminen voidaan jo tuolloin ilmaista numeerisesti. Vanhentumisajan alkaminen ei siis riipu laskun lähettämisestä, vaikka vaatimuksen tarkka määrä vahvistetaankin vasta siinä. [14]

99. Sopimuksen liitteessä II olevan 8.4 kohdan nojalla komissio saattoi sekä vaatia tuen palauttamista että periä tälle summalle korkoa, joka lasketaan siitä päivästä lukien, jolloin sopimus purettiin, mikä on vanhentumisajan alkamisen kannalta ratkaiseva ajankohta. Tämän vuoksi korkoja voitiin esillä olevassa asiassa vaatia sopimuksen voimassaolon päättymisestä alkaen. Komissio purki sopimuksen 17.10.1995 päivätyllä kirjeellä, jonka ensimmäinen vastaaja sai 23.10.1995 ja joka toimitettiin myös kolmannelle vastaajalle. Tältä osin on merkityksetöntä, onko sopimuksen katsottava purkautuneen toisen vastaajan osalta 3.11.1995 tai vasta myöhempänä ajankohtana, nimittäin 3.3.1999, jolloin kanne nostettiin. Tästä olisi seurauksena ainoastaan vanhentumisajan alkamisen siirtyminen myöhemmäksi. Voidaan siis katsoa, että korkoja voitiin vaatia aikaisintaan 17.10.1995 alkaen. Vanhentumisaika on siten alkanut 31.12.1995 ja se on BGB:n 209 §:n 1 momentin nojalla keskeytetty 3.3.1999, jolloin kanne nostettiin, eli siis ennen 31.12.1999, jolloin vanhentumisaika päättyi. Väite korkovaatimuksen vanhentumisesta on siis perusteeton. Komission vaatimat korot ovat kokonaisuudessaan perusteltuja.

13 — Ks. BGHZ 55, 340 ja 341 kohta.

14 — Ks. BGHZ 79, 176 ja 178 kohta.

B *Vaatimus yksipuolisen tuomion antamisesta ensimmäistä vastaajaa vastaan*

100. Komissio vaatii 15.6.1999 päivätyssä kirjelmässä, että yhteisöjen tuomioistuin antaa yksipuolisen tuomion ensimmäistä vastaajaa vastaan. Tällainen vaatimus on työjärjestyksen 94 artiklan 1 kohdan nojalla perusteltu, jos komission kanne on nostettu oikeassa järjestyksessä. Tältä osin saattaa esiintyä epävarmuutta siitä, onko kanne annettu ensimmäiselle vastaajalle tiedoksi säännönmukaisesti.

101. Kanne on annettu ensimmäiselle vastaajalle tiedoksi työjärjestyksen 39 artiklan ensimmäisen kohdan ja 79 artiklan ensimmäisen kohdan mukaisesti saantitodistuksella varustetulla kirjatulla kirjeellä. Epävarmuus tiedoksiannon säännönmukaisuudesta liittyy siihen, että kanteen sisältävä kirjekuori palautettiin kirjaamoon merkinnällä " —— yhtiö Oder Plan Architektur GmbH on purettu 15.11.1996; Christian Schlote ei enää toimi sen johdossa". Tältä osin on pohdittava kysymystä ensimmäisen vastaajan oikeustoimikelpoisuudesta.

1) Ensimmäisen vastaajan oikeustoimikelpoisuus

102. Sopimuksen 9.1 kohdan mukaan sopimukseen sovelletaan Saksan lainsäädäntöä. Ensimmäisen vastaajan oikeustoimikelpoisuutta on siten arvioitava Saksan lainsäädännön nojalla. Tästä seuraa, että Oder Plan GmbH on oikeustoimikelpoinen niin kauan kuin se on oikeushenkilönä olemassa. Yhtiö lakkaa olemasta, kun se selvitystilan päättyessä poistetaan kaupparekisteristä. Sen sijaan yhtiöllä, joka on vain purettu, on edelleen oikeustoimikelpoinen, ja sitä vastaan voidaan nostaa kanne. [15]

103. Komission esittämän Amtsgericht Charlottenburgin antaman kaupparekisteriotteen, joka on päivätty 4.6.1999 ja jonka notaari on todistanut oikeaksi, mukaan Oder Plan GmbH purettiin 9.10.1934 annetun lain [16] 1 §:n nojalla Amtsgericht

15 — GmbH-Gesetz, 15. painos, Köln, 2000, 60 §, 9 kohta ja 74 §, 17 kohta, 6 alakohta.

16 — Tämä laki kumottiin 1.1.1999. Sen sisältämät säädökset sisältyvät nykyään GmbHG:n 60 §:n uuteen 5 ja 7 momenttiin ja FGG:n 141 a §:ään. Löschgesetzin kumoamisen jälkeisen oikeudellisen tilanteen osalta ks. esim. Rasner teoksessa Rowedder ja Fuhrmann, *GmbH-kommentaari* ym., München, 1985, 60 §:n jälkeinen liite.

Charlottenburgin 14.11.1996 antamalla määräyksellä. Yhtiö ei ole tuona päivänä vielä lakannut olemasta. Ensimmäinen vastaaja on siis oikeustoimikelpoinen.

2) Muut edellytykset vastaajan poissaoloa koskevien määräysten soveltamiselle

104. Kanne on työjärjestyksen 39 artiklan ensimmäisen virkkeen ja 79 artiklan ensimmäisen kohdan mukaisesti lähetetty saantitodistuksella varustetulla kirjatulla kirjeellä. Tämä lähetys saapui komission ilmoittamaan osoitteeseen. Koska kaupparekisteritiedoista ei muuta ilmene, on katsottava, että ensimmäisen vastaajan kotipaikka selvitystilassa olevana yhtiönä on edelleen sen vanhassa osoitteessa ja sen entinen johtaja edustaa sitä selvitysmiehenä GmbHG:n 66 §:n ja 67 §:n nojalla. Saantitodistuksen mukaan kanne on vastaanotettu 25.3.1999 ja siis annettu tiedoksi sääntöjenmukaisesti. Se, että ensimmäinen vastaaja on muutaman päivän kuluttua palauttanut kanteen sisältävän kirjekuoren kirjaamoon, ei muuta sitä seikkaa, että tiedoksianto on tapahtunut. Näin ollen on todettava, että kanne on annettu tiedoksi sääntöjenmukaisesti ja että kanne on siten myös nostettu sääntöjenmukaisesti.

105. Hakemus vastaajan poissaoloa koskevien määräysten soveltamisesta on työjärjestyksen 79 artiklan, 40 artiklan 1 kohdan, 39 artiklan ja 38 artiklan 2 kohdan nojalla annettu sääntöjenmukaisesti tiedoksi 23.7.1999, koska se on jätetty postin haltuun yhteisöjen tuomioistuimen kotipaikassa, sillä sellaisen henkilön nimeä jolla on kelpoisuus vastaanottaa tiedoksiantoja, ei ollut mainittu. Suullisen käsittelyn päivämääräksi ilmoitettiin 26.10.1999 päivätyllä kirjeellä 6.6.2000. Myös tämä kirje annettiin tiedoksi säännönmukaisesti postin välityksellä.

106. Työjärjestyksen 94 artiklan 1 ja 2 kohdan mukaan yhteisöjen tuomioistuimen antaman yksipuolisen tuomion edellytyksenä on, että vastaaja ei anna vastinetta kanteeseen määrättyjen menettelytapojen mukaisesti tai määrätyssä ajassa ja että kantajan vaatimukset ovat ilmeisesti perusteltuja. Ensimmäinen edellytys täyttyy. Vastaaja ei ole antanut vastinetta kanteeseen eikä hakemukseen vastaajan poissaoloa koskevien määräysten soveltamisesta.

107. Komission vaatimusten perusteltavuuden osalta viittaan edellä esitettyihin huomioihin. Koska kanne on perusteltu toista ja kolmatta vastaajaa kohtaan, on se vastaavasti perusteltu myös ensimmäistä vastaajaa kohtaan. Yhteisöjen tuomioistui-

melle tehty hakemus yksipuolisen tuomion antamisesta on siis hyväksyttävä.

108. Ensimmäinen vastaaja voi työjärjestyksen 94 artiklan 4 kohdan nojalla kuitenkin hakea takaisinsaantia yksipuolista tuomiota vastaan, missä tapauksessa yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee asian tuomiolla.

VI Oikeudenkäyntikulut

109. Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska ensimmäinen, toinen ja kolmas vastaaja ovat hävinneet asian ja koska komissio on vaatinut oikeudenkäyntikulujensa korvaamista, vastaajat on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

VII Ratkaisuehdotus

110. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee asian seuraavasti:

A *Ensimmäiselle vastaajalle annettava yksipuolinen tuomio*

1. Ensimmäinen vastaaja velvoitetaan toisen ja kolmannen vastaajan kanssa suorittamaan yhteisvastuullisesti Euroopan yhteisöjen komissiolle 54 510 euroa ja lisättynä 1.1.1993 ja 15.1.1999 väliseltä ajalta laskettavine korkoineen, jotka ovat suuruudeltaan 20 798,70 euroa.

2. Ensimmäinen vastaaja velvoitetaan toisen ja kolmannen vastaajan kanssa maksamaan Euroopan yhteisöjen komissiolle yhteisvastuullisesti

54 510 euron suuruiselle pääsaatavalle 16.1.1999 lukien Euroopan raha-asiain yhteistyörahaston euromääräisissä liiketoimissaan soveltaman koron mukaisen koron lisättynä 2 prosenttiyksiköllä.

B *Toiselle ja kolmannelle vastaajalle annettava tuomio*

1. Toinen ja kolmas vastaaja velvoitetaan ensimmäisen vastaajan kanssa maksamaan Euroopan yhteisöjen komissiolle yhteisvastuullisesti 54 510 euroa ja sille korkoa 1.1.1993 ja 15.1.1999 väliseltä ajalta, suuruudeltaan 20 798,70 euroa.

2. Toinen ja kolmas vastaaja velvoitetaan yhteisvastuullisesti ensimmäisen vastaajan kanssa suorittamaan Euroopan yhteisöjen komissiolle 54 510 euron suuruiselle pääsaatavalle 16.1.1999 lukien korkoa, jonka suuruus on Euroopan raha-asiain yhteistyörahaston euromääräisissä liiketoimissaan soveltaman koron mukainen korko lisättynä 2 prosenttiyksiköllä.

C *Oikeudenkäyntikulut*

Vastaajat velvoitetaan yhteisvastuullisesti korvaamaan oikeudenkäyntikulut.